

Nyhedsbrev december 2024

Kære medlem

Hermed det sidste nyhedsbrev i 2024 fra dit faglige selskab DASEFU.

Nyt fra bestyrelsen og DASEFU's udvalg

Bestyrelsen

ME/CFS

Den 22/11 deltog DASEFU i en præsentation i Sundhedsstyrelsen, hvor de foreløbige resultater fra vidensafdækningen af ME/CFS-området blev fremlagt. Vi deltog med 4 personer, der tilsammen repræsenterede bestyrelsen, centerledelse, voksen – og børne-ungeområdet (Marianne Rosendal, Karen Kallesøe, Lene Toscano og Per Fink).

Sundhedsminister Sophie Løhde har tidligere bevilget 1.5 mio. kr. til en uvildig undersøgelse af flg. spørgsmål:

1. Hvad indeholder udrednings- og behandlingstilbud i Danmark og de omkringliggende lande?
2. Hvilken evidens eksisterer for både udredning og behandling af patienter med ME/CFS?

Opgaven har været sendt i udbud og er blevet varetaget af to konsulentvirksomheder. Konsulentvirksomheden Implement præsenterede deres afdækning af udrednings- og behandlingstilbud i både offentlig og privat regi, med fokus på voksenområdet, men med ét eksempel fra børne-unge området. Et fælles træk, som blev fremhævet, er den bio-psyko-sociale tilgang, men med forskellig vægtning af de forskellige behandlingselementer. Konsulentvirksomheden Defactum fremlagde deres metode til at afdække den videnskabelige evidens for udredning og behandling af patienter med ME/CFS. Resultaterne af denne afdækning forventes at være klar i slutningen af februar.

Mødet var velbesøgt med deltagelse af repræsentanter fra Sundhedsstyrelsen, DASEFU, patientforeninger (ME foreningen og Patientforeningen for Funktionelle Lidelser) samt en privat klinik (Klinik Mehlsen).

Hovedtraumer

Andreas Schröder og Rikke Hinge Carlsson har bidrager til Sundhedsstyrelsens afdækning af tilbud efter hovedtraume/hjernerystelse. Rikke og Andreas har som repræsentanter for DASEFU afholdt møde med Sundhedsstyrelsen i forhold en igangværende proces omkring hjernerystelsesområdet. Her blev især drøftet hvordan/hvornår symptomer efter et hovedtraume uden påvist vævsskade kan udvikle sig til en funktionel lidelse og vigtigheden af en forebyggende tidlig indsats. Herunder blev også inddraget relevant forskning og specifikke artikler, der underbygger både forståelse af symptomer og håndtering/behandling. DASEFU står fremadrettet til rådighed for sparring og inddrages af SST ved behov.

Hovedfunktion

Det første møde i arbejdsgruppen vedrørende hovedfunktion er planlagt til januar 2025 og hvis man arbejder med funktionelle lidelser på hovedfunktionsniveau er man fortsat er velkommen til at skrive til Laura Krogsgaard på mail: l.krogsgaard@dasefu.dk

Årsmødeudvalget

Vi er godt i gang med at planlægge DASEFU årsmødet 2025. Temaet bliver "Funktionelle lidelser og placebo", og vores hovedoplægsholdere bliver professor og psykolog Lene Vase fra Aarhus Universitet og professor emeritus og psykolog Omer van den Bergh, fra Leuven Universitet i Belgien. Vi er sikre på det bliver både spændende og med plads til faglige drøftelser og sparring.

Sæt allerede nu kryds i kalenderen d. 24.-25. april 2025.

Årsmødet afholdes på hotel Trinity, Fredericia, og det foreløbige program kan ses nederst i nyhedsbrevet her. Der er nu åbent for tilmelding: <https://dasefu.dk/aktuelle-arsmode/>

I forbindelse med DASEFUs årsmøde afholdes generalforsamling torsdag d. 24. april kl. 16.00, og der vil som medlem af DASEFU være mulighed for at deltage og stille op til det spændende arbejde i DASEFUs bestyrelse. Tænk allerede nu på, om det kunne være noget for dig at deltage i det spændende arbejde.

Uddannelsesudvalget

Kurser vedr. voksne

I oktober startede vi Overbygning I i specialistuddannelsen på Trinity. Resten af Overbygning I foregår i Aarhus. Kurset er fuldttegnet med 24 deltagere fra forskellige fagligheder. Hvis man ønsker at komme på det næste kursus, så skriv til Bitten (bda@dadl.dk). Hun holder styr på ventelister til alle vores kurser. Når vi kan se, at der er ved at være nok, så udbyder vi kurserne igen.

Lige nu pågår detailplanlægningen også for Overbygning II, som påbegyndes i efteråret 2025. Datoerne fremgår under kommende aktiviteter og tilmeldingslink er på vej.

Du kan altid finde nye kurser og kursusdatoer på vores hjemmeside: <https://dasefu.dk/kurser/>

Endelig gentages Grundmodulerne på den tværfaglige specialistuddannelse i funktionel lidelse med modul 1 og 2 og det korte kursus for psykologer. Det sidste i regi af Dansk Psykologforening.

Kurser vedr. børn og unge

DASEFU's fem-dages kursus, målrettet fagpersoner der arbejder med børn og unge, afholdes i øjeblikket i november 24 og januar 25. Kurset er fuldttegnet med 24 deltagere og har igen i år en bred faglig repræsentation med deltagelse af bl.a. psykologer, læger, fysioterapeuter, ergoterapeuter og socialrådgivere fra både primær- og sekundærsektoren. Kurset afholdes én gang årligt og bliver udbudt igen i 2025. Hold øje med tilmeldingsmulighederne på DASEFU's hjemmeside, hvis du vil sikre dig en plads næste gang.

Dialogforum

DASEFU har siden opstart af dette forum afholdt møder med flg. patientforeninger: Patientforeningen for Funktionelle Lidelser (PFFL), Foreningen af Kroniske Smerteramte (FAKS), Colitis-Crothn Foreningen (CCF), Gigtforeningen, Ulykkespatientforeningen og Fibromyalgiforeningen.

Den 11. november holdt vi et fællesmøde med de første tre (PFLL, FAKS, CCF), hvor Andreas Schröder og Marie Weinreich Petersen holdt oplæg om 1) hvad er den videnskabelige baggrund for, at vi har fået diagnosen funktionel lidelse og 2) hvad er DanFund, og hvad kan det studie bidrage med af nye indsigter. Det var et vellykket møde både i forhold til, at patientforeningerne fik afklaret nogle ofte stillede spørgsmål, og fordi der var rum til at få talt med hinanden på tværs af foreninger, som i et eller andet omfang har fælles problemstillinger. Tak til Andreas og Marie for at stille op til det og formidle nogle svære emner på eksemplarisk vis, så alle var med.

Forskerforum

Nyt review om persistent physical symptoms

Juni 2024 udkom et review i The Lancet med titlen ” ***Persistent physical symptoms: Definition, genesis, and management***”. **Reviewet handler** om persistent physical symptoms (oversat vedvarende fysiske symptomer). Reviewet er skrevet af Bernd Löwe, Anne Toussaint, Judit Rosmalen, Wei-Lieh Huang, Christopher Burton, Angelika Weigel, James L. Levenson og Peter Henningsen, hvoraf mange har tilknytning til netværket EUROnet SOMA.

Artiklen har til formål at definere begrebet "persistent physical symptoms" (herefter PPS) og beskrive ætiologien samt håndteringsmulighederne heraf. Forfatterne har gennemgået søgeportalene PubMed, Scopus og PsycInfo. Som forfatterne skriver i metodeafsnittet, så er begrebet PPS et nyligt introduceret begreb, hvorfor de også har gennemgået referencelisterne på relevante artikler og inkluderet bogkapitler i søgningen, og primært lagt vægt på litteratur af højeste evidensstype, herunder metaanalyser, reviews, og randomiserede studier.

Begrebsafklaringen af PPS er artiklens hovedpointe, og PPS defineres som *vedvarende og generende symptomer uanset årsag, som er til stede de fleste dage over flere måneder*. PPS kan opstå i relation til somatiske sygdomme, til funktionelle lidelser og til psykiske lidelser. Forfatterne fastslår, at sondringen mellem somatiske, funktionelle og psykiske lidelser er kunstig og er med til at fremme en dualistisk forståelse af krop og sind, men ikke desto mindre at det nuværende ICD-11 bygger på denne opdeling. PPS går dog på tværs af disse diagnosegrupper, og en af artiklens hovedpointer er netop dette.

I diagnosticeringen af PPS anbefales en transdiagnostisk tilgang, der hviler på en bio-psyko-social forståelsesmodel. Ætiologien beskrives ud fra den bio-psyko-social stress-sårbarhedsmodel, der indbefatter risikofaktorer, udløsende begivenheder, samt vedligeholdende og/eller forværende faktorer. I forbindelse med behandling anbefales en diagnosespecifik behandling, som er målrettet den underliggende årsag til symptomerne, men forfatterne udbygger med flere anbefalinger til håndtering af PPS såfremt den gængse behandling ikke er tilstrækkelig til at behandle symptomerne: herunder psykologisk behandling, træning af alment praktiserende læger til at tale med patienterne om bedre håndtering af PPS, samt medicinsk behandling med antidepressiva. Der foreslås også en stepped care model, hvor der i de sværeste tilfælde kan være tale om en multimodal behandlingsindsats, der også indbefatter kropsterapeutisk og fysioterapeutisk intervention.

På mange punkter ligner forklaringsmodellerne samt anbefalingerne om håndtering til forveksling litteraturen om funktionelle lidelser, hvilket ikke er underligt, eftersom der er et stort overlap i fænomenerne. Artiklen kan læses i sammenhæng af, at forfatterne er en del af en gruppe, der ønsker at gøre PPS til et nyt strategisk forskningsfelt i Europa, der netop fokuserer på at udbrede forståelsen af PPS og skabe incitament til, at sundhedspersonale kan genkende og behandle PPS.

”Månedens” artikelforslag

Forskningsudvalget følger løbende med i videnskabelige publikationer om funktionel lidelse og vil gerne bidrage med forslag til relevant litteratur. Derfor forsøger vi fremover at bringe links til nye artikler her i nyhedsbrevet.

Forslagene er IKKE baseret på systematiske litteratursøgninger, idet omfanget af den opgave er for stor. Her henvises til vores hjemmeside, hvor de mest citerede artikler (nøgleartikler) er oplistet:

<https://dasefu.dk/centrale-videnskabelige-artikler-til-fagpersoner/>

Følgende 3 artikler kan anbefales:

1) Schovsbo SU, Kårhus LL, Bjerregaard AA, Petersen MW, Frostholm L, Fink P, Carstensen TBW, Epløv LF, Benros ME, Brix S, Madsen AL, Linneberg A, Dantoft TM, Jørgensen T. Fluctuation of functional somatic disorders in a population-based cohort. The DanFunD study. PLoS One. 2024 Oct 16;19(10):e0312031. doi: 10.1371/journal.pone.0312031. [her](#)

2) Münker L, Rimvall MK, Frostholm L, Ørnbøl E, Wellnitz KB, Jeppesen P, Maria Rosmalen JG, Rask CU. Exploring the course of functional somatic symptoms (FSS) from pre- to late adolescence and associated internalizing psychopathology - an observational cohort-study. BMC Psychiatry. 2024 Jul 8;24(1):495. doi: 10.1186/s12888-024-05937-3. PMID: 38977964; PMCID: PMC11232134. [her](#)

3) Sanders T, Fryer K, Greco M, Mooney C, Deary V, Burton C. Explanation for symptoms and biographical repair in a clinic for persistent physical symptoms. SSM Qual Res Health. 2024 Jun;5:100438. doi: 10.1016/j.ssmqr.2024.100438. PMID: 38915733; PMCID: PMC11195018. [her](#)

Hvis link ikke fungerer, når du klikker på dem, så kopier dem ind i din browser.

REJSEBREV

Af Charlotte Forstrøm og Amanda Legarth, Center for Funktionelle Lidelser, Aalborg Universitetshospital

FND Society afholdte den 5. Internationale Konference om Funktionelle Neurologiske Lidelser fra den 8.-11. juni 2024 i Verona, Italien.

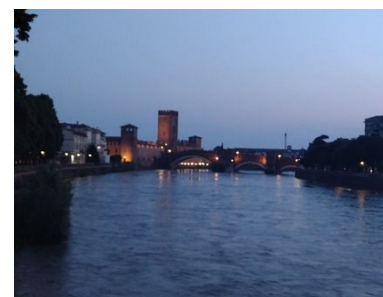
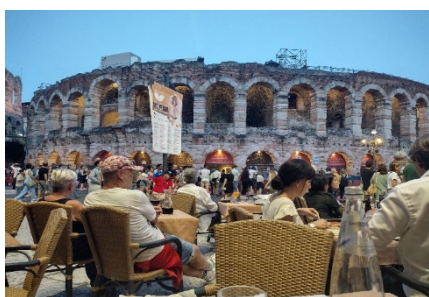
Der findes forskellige undertyper af funktionelle lidelser bl.a. funktionel lidelse – neurologisk, hvor patienterne kan opleve symptomer som bl.a. svimmelhed, anfaldsfænomener, tremor, gangproblemer, svaghed af arme/ben mm. Symptomerne skyldes ikke strukturelle skader i hjernen – der er ikke fejl i hardwaren, der er fejl i softwaren – den måde hjernen og kroppen kommunikerer på.

Konferencedagene var fyldt med mange spændende og lærerig oplæg og nedenstående er kun et lille udpluk:

- **Examination Skills in FND: Positive Signs for All Providers**
- **Common Language for Diagnostic Delivery, Educational Models to Understand Symptoms**
- **Rehabilitation (physiotherapists, occupational therapists, speech language pathologists)**
- **Treatment Barriers: Dealing with Pain, Fatigue, Avoidance and Fear**
- **Functional Seizures: From a Unified Pathophysiological Model to Personalized Treatment**
- **Pain and Fibromyalgia and Therapeutic Considerations**

FND-konferencen er en mulighed for at møde internationale kollegaer, som er passioneret omkring udredning og behandling af patienter med funktionelle neurologiske symptomer samt blive klogere og inspireret i forhold til egen praksis.

Næste FND-konference afholdes i Baltimore, USA den 13.-16 juni 2026. For mere information se hjemmesiden fndsociety.org

Kommende aktiviteter

- **LVS årsmøde (åbent for alle DASEFU-medlemmer): Sundhedens hemmelige våben, d. 23.1.2025 kl 9-16, IDA, Kalvebod Brygge 31, 1560 København. [ÅRSMØDE 2025: Sundheden og det hemmelige våben - Organisationen af Lægevidenskabelige Selskaber](#)**
- **Årsmøde DASEFU d. 24.-25. april, 2025, Trinity i Fredericia**, se program nedenfor.
- **EAPM konference d. 10.-13. september 2025, München, Tyskland:**
<https://www.eapm.eu.com/2025-eapm-conference-munich/>
- **Psykologkursus 24.-25. september, 2025, i Århus**, i regi af Dansk psykolog Forening (adgangsgivende til Overbygning I)
- **Grundmodul 1 afvikles d. 22.-23. september, 2025 og 17. november, 2025** på Trinity i Fredericia.
- **Overbygning II** (OBS midlertidige datoer) forventes at starte med et virtuelt møde
  - **onsdag den 3/9 2025** kl. 15-16 i den tildelte supervisorsgruppe.Derefter følger supervision og teoretiske moduler således:
  - Supervision 1: onsdag den 8/10 2025 kl. 10-17
  - Modul 7: mandag den 27/10 til tirsdag den 28/10 2025, Trinity, Fredericia som internat, dvs. inkl. overnatning
  - Supervision 2: onsdag den 26/11 2025 kl. 10-17
  - Modul 8: mandag den 19/1 til tirsdag den 20/1 2026, DGI Aarhus
  - Supervision 3: onsdag den 25/2 2026 kl. 10-17
  - Modul 9: mandag den 9/3 til tirsdag den 10/3 2026, DGI Aarhus
  - Supervision 4: tirsdag den 7/4 2026 kl. 10-17
  - Modul 10: mandag den 18/5 til tirsdag den 19/5 2026, DGI Aarhus
  - Supervision 5: aftales i gruppen og placeres før eller lige efter sommeren 2026.Tilmeldingslink via Plan2learn og samlet kursusbeskrivelse følger snarest (hold øje med hjemmesiden).
- **Børne- og ungekursus forventes afviklet igen i november 2025**
- **Grundmodul II afvikles d. 12.-13.01.2026**

Læs om DASEFU's kurser her: <https://dasefu.dk/kurser/> og begivenheder her: <https://dasefu.dk/kalender/>

Vi opdaterer løbende vores hjemmeside og vi kan varmt anbefale, at du går ind på www.dasefu.dk.

Hvis du har noget, du gerne vil have med i nyhedsbrevet, så send dit forslag til L.kirkeby@dasefu.dk

Med ønske om en rigtig glædelig jul og et godt nytår til jer alle.

Hilsen redaktionsgruppen

Marianne Rosendal
Forperson
m.rosendal@dasefu.dk

Line Kirkeby
Næstformand
L.kirkeby@dasefu.dk

Det foreløbige program årsmøde 2025, følger her:

Årsmødeprogram for Dansk Selskab for Funktionelle lidelser 2025.

Funktionelle Lidelser og placebo

DASEFU's 5. årsmøde.

Årsmødet finder sted den 24.-25. april 2025 på hotel Trinity, Fredericia

Der vil være kaffe og morgenbrød fra kl. 9.00

TORSDAG d. 24. april

10.00	Velkomst ved forperson Marianne Rosendal
10.10	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
10.40	Bevægelse ved Anja Pedersen, psykomotorisk terapeut
10.50	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
11.20	Kaffepause
11.45	Lene Vase, psykolog, Titel: "Placebo og Nocebo effekter. Hvad er det og kan det spille en rolle i forbindelse med behandling af patienter med funktionel lidelse", Psykologisk institut Århus Universitet og med tilknytning til Dansk Smerteforskningscenter
13.00	Frokost
14.00	Kort oplæg om den nye struktur-kommisionsrapport og betydningen for området Funktionelle lidelser
14.30	Bevægelse ved Anne-Sofie Nielsen, fysioterapeut
14.40	Kaffepause
15.00	Opdeling i faglige fora mhp. diskussion af struktur-kommisionsrapporten ud fra foregående oplæg og med opsamling i plenum.
16.00	Generalforsamling
17.00	Gåtur og fælles aktiviteter udendørs
18.30	Fælles middag i restauranten og socialisering og sparring med kolleger

Der vil være kaffe og morgenbrød fra kl. 9.00

FREDAG d. 25. april

9.00	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
9.30	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
10.00	Bevægelse ved Katharinaa Sofia Mikkelsen, psykomotorisk terapeut
10.10	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
10.40	Kaffepause
11.00	Omer Van den Bergh, PhD, Emeritus professor of psykology, Titel: "Symptom perception and functional somatic disorders" Leuven Universitet, Belgien.
12.15	Frokost, med fortsat mulighed for sparring
13.15	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
13.45	Bevægelse ved psykomotorisk terapeut/fysioterapeut
13.55	Kaffepause
14.15	Kort forsknings eller klinisk indlæg.
14.45	Afrunding og opsamling ved årsudvalget?
15.00	Tak for i dag ved forperson Marianne Rosendal

FUNKTIONEL LIDELSE ER EN FOLKESYGDOM. I DASEFU ARBEJDER VI FOR AT FÅ EN SAMLET PLAN FOR HURTIG OG KOMPETENT UDREDNING OG BEHANDLING AF FUNKTIONELLE SYMPTOMER.